

«Δεξιότητες που επηρεάζουν και παράγοντες που βοηθούν στην αναγνωστική κατανόηση»

Κουφογιάννη Ζωή

Δασκάλα, Δημοτικό Σχολείο Μεγάλων Καλυβίων Τρικάλων

Εισαγωγή

Για την επιτυχημένη αναγνωστική κατανόηση απαιτούνται πλήθος γνωστικών διεργασιών μεταξύ των οποίων η αποκωδικοποίηση, η συγκράτησή της στη βραχύχρονη μνήμη και η συσχέτισή της με τις προϋπάρχουσες γνωστικές δομές-σχήματα (οι σχετικές με τη λέξη, την πρόταση ή το κείμενο).

Η αναγνωστική κατανόηση επηρεάζεται όχι μόνο από γνωστικές δεξιότητες, αλλά και από άλλους παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν αποφασιστικά επιδρώντας στη λειτουργία των γνωστικών μηχανισμών που λαμβάνουν χώρα κατά την ολοκλήρωση της κατανόησης (Πόρποδας, 2003), όπως η επιλογή και χρήση κατάλληλου υλικού (Πόρποδας, 2002), αλλά και η διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος (Φυσικού, κοινωνικού, συναισθηματικού) που να ενισχύει τη μάθηση και την επιτυχία (Παντελιάδου, 2000). Το πρώτο που συμβάλλει στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας είναι η καλλιέργεια μιας θετικής στάσης του μαθητή απέναντι στην ανάγνωση, η οποία σε συνδυασμό με τους άλλους παράγοντες θα τον βοηθήσει να κατανοήσει αυτά που διαβάζει.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

Δεξιότητες που επηρεάζουν την αναγνωστική κατανόηση

Η διεκπεραίωση της λειτουργίας της κατανόησης προϋποθέτει τη λειτουργία της μνήμης και της αποκωδικοποίησης.

Η αποκωδικοποίηση και η κατανόηση σχετίζονται μεταξύ τους (Πόρποδας, 2002).

Ο γρήγορος ρυθμός απελευθέρωσης της βραχυπρόθεσμης μνήμης σχετίζεται με την κατανόηση (Πόρποδας, 2002).

Ο λεκτικός δείκτης νοημοσύνης, το λεξιλόγιο, η εργαζόμενη μνήμη, η γνώση της δομής του κειμένου επηρεάζουν την κατανόηση.

Η αναγνωστική κατανόηση σχετίζεται και με άλλους βασικούς γνωστικούς μηχανισμούς.

Η κατανόηση επηρεάζεται από τη φωνολογική επίγνωση, στην οποία στηρίζεται η αποκωδικοποίηση.

Απαιτούνται και δεξιότητες σημασιολογικής, συντακτικής και μορφολογικής ανάλυσης του κειμένου.

Τα νοητικά σχήματα που το άτομο κατέχει και οι προηγούμενες γνωστικές δομές συμβάλλουν στην ολοκλήρωση της κατανόησης.

Παράγοντες που βοηθούν στην αναγνωστική κατανόηση

- ❖ Το περιβάλλον, μέσα στο οποίο καλείται ο μαθητής να διαβάσει και άρα να κατανοήσει ένα κείμενο, παίζει σημαντικό ρόλο (Παντελιάδου, 2000).
- ❖ Η οργάνωση της τάξης ή του δωματίου στο σπίτι, όπου μελετά το παιδί, πρέπει να είναι τέτοια που να παροτρύνει το παιδί να ασχοληθεί με την ανάγνωση και την κατανόηση ενός κειμένου.
- ❖ Η ύπαρξη κατάλληλου αναγνωστικού υλικού στο χώρο του τού προσφέρει ευκαιρίες και το προκαλεί να διαλέξει ένα βιβλίο, να το διαβάσει και να προσπαθήσει να το κατανοήσει.
- ❖ Η συζήτηση και ο διάλογος, η ελεύθερη έκφραση πληροφοριών και προσωπικών απόψεων που κυριαρχούν σε μια τάξη, καλλιεργούν στο μαθητή την ανάγκη να προσπαθήσει ακόμη περισσότερο για την κατανόηση του κειμένου.
- ❖ Η ψυχική διάθεση του μαθητή επηρεάζει την επιτυχία ή μη της κάθε προσπάθειας.
- ❖ Η φύση του κειμένου επηρεάζει τον αναγνώστη, λειτουργώντας ως ερέθισμα και οδηγώντας την προσοχή του σε συγκεκριμένες δομές. Η φύση του κειμένου αναφέρεται στο λεξιλόγιο, στη σύνταξη, στο θεματικό περιεχόμενο, στον τίτλο, στην παρουσία εικόνων και στον τρόπο ανάπτυξης του περιεχομένου (Πόρποδας, 2002).
- ❖ Η επίδραση που ασκεί το λεξιλόγιο στην κατανόηση του κειμένου είναι σημαντική. Η σχέση λεξιλογίου και αναγνωστικής κατανόησης μπορεί να είναι αμφίδρομη δηλαδή η ανάπτυξη του ενός να επηρεάζει και την ανάπτυξη του άλλου (Αϊδίνης, 2012). Άλλωστε η επίδραση της γνώσης λεξιλογίου στην αναγνωστική κατανόηση έχει διαπιστωθεί μέσα από έρευνες, όπως των Simos, Sideridis, Protopapas, & Mouzaki, (2011), αλλά και των Cain, Oakhill, & Bryant, (2004).
- ❖ Η κατανόηση διευκολύνεται στην περίπτωση του κειμένου με την απλή σύνταξη και τις απλές προτάσεις (Πόρποδας, 2002).
- ❖ Ένας ακόμη παράγοντας που μπορεί ν' αλλάξει την πορεία της επιτυχίας, στο κομμάτι που έχει σχέση με τη φύση του κειμένου, είναι το θεματικό περιεχόμενο. Τα παιδιά κατανοούν πολύ καλύτερα τα αφηγηματικά σε αντίθεση με τα μη αφηγηματικά κείμενα (Αϊδίνης & Γακοπούλου, 2017).
- ❖ Η ύπαρξη και η ανάγνωση του τίτλου στην αρχή ενός κειμένου φαίνεται να διευκολύνει την κατανόησή του, μιας και προσδιορίζει το θέμα του και ενεργεί ως γνωστικό σχήμα που βοηθά τον αναγνώστη να κατανοεί εύκολα τις πληροφορίες που του παρέχει, χωρίς δεύτερη προσπάθεια.
- ❖ Οι εικόνες βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση του κειμένου (Pike, Barnes, & Barron, 2010).
- ❖ Ο τρόπος ανάπτυξης του περιεχομένου επιδρά στην κατανόησή του, αφού επιτρέπει το σχηματισμό γνωστικών σχημάτων. Η γνώση της δομής του κειμένου επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την αναγνωστική κατανόηση (Αϊδίνης, 2012).

Συμπεράσματα

Η αναγνωστική κατανόηση αποτελεί μία πολύ σημαντική ικανότητα για τον άνθρωπο. Είναι παράλληλα μια διαδικασία περίπλοκη και σύνθετη που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Πέρα από τη δυνατότητα αποκωδικοποίησης, την προϋπάρχουσα γνώση και τη μνήμη υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την κατανόηση. Το εκπαιδευτικό περιβάλλον· φυσικό, κοινωνικό και συναισθηματικό καθώς και η φύση του κειμένου· ο κειμενικός τύπος, το περιεχόμενο, το λεξιλόγιο, η ύπαρξη τίτλου ακόμη και οι εικόνες αποτελούν σημαντικές παραμέτρους κατανόησης ενός κειμένου. Η αντιμετώπιση των δυσκολιών της ανάγνωσης, μέρος της οποίας είναι και η αναγνωστική κατανόηση καλό είναι να αρχίζει σύμφωνα με τον Πόρποδα (2003) από την ψυχολογική ενίσχυση του μαθητή και την τόνωση του αυτοσυναισθήματός του.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Cain, K., Oakhill, J. & Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills. *Journal of educational psychology*, 96, 31-42.
- Pike, M., Barnes, M. & Barron, R. (2010). The role of illustrations in children's inferential comprehension. *Journal of Experimental Child Psychology*, 105, 243-255.
- Simos, P. G., Sideridis, G. D., Protopapas, A. & Mouzaki, A. (2011). Psychometric evaluation of a receptive vocabulary test for Greek elementary students. *Assessment for Effective Intervention*, 37, 34-49.
- Αϊδίνης, Α. (2012). Γραμματισμός στην πρώτη σχολική ηλικία: Μια ψυχολογισσολογική προσέγγιση. Αθήνα: Gutenberg.
- Αϊδίνης, Α. & Γακοπούλου, Δ. (2017). Η επίδραση του είδους του κειμένου και της συγκράτησης πληροφοριών στη μνήμη στην αναγνωστική κατανόηση. *Studies in Greek Linguistics* 37, 15-28.
- Παντελιάδου, Σ. (2000). Μαθησιακές Δυσκολίες και Εκπαιδευτική Πράξη. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Πόρποδας, Κ. (2002). Η Ανάγνωση. Πάτρα: αυτοέκδοση.
- Πόρποδας, Κ. (2003). Διαγνωστική αξιολόγηση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυ-σκολιών στο Δημοτικό Σχολείο (Ανάγνωση, ορθογραφία, δυσλεξία, μαθηματικά). ΕΠΕΑΕΚ 2000-2006 (Διαθέσιμο στο http://edu-gate.minedu.gov.gr/amea/prakseis_ereak/diagnostikh_aksiologish_math_dyskolion.pdf προσπελάστηκε στις 11/6/2021).